

Elektroniikkateollisuus ja Suomen kustannuskilpailukyky: Vastaus Pekka Sauramolle

Lauri Kajanoja

Kiitän Pekka Sauramo a faktapohjaisesta ja rakentavasta kommentista. Se vie osaltaan eteenpäin keskustelua ja ymmärrystämme kustannuskilpailukyvyyn kehityksestä. Esitän seuraavassa siitä joitakin osin kriittisiä huomioita.

Sauramon kommentti keskittyy elektroniikkateollisuuden merkitykseen, joka Suomen tapauksessa on suuri. Toisaalta kun kustannuskilpailukyvyllä tarkoitetaan talouden ulkoisen tasapainon edellytyksiä, siihen vaikuttaa talouden jokaisen toimialan kehitys, eikä yhden poistaminen tarkastelusta ole tässä suhteessa mielekästä. Palaan tähän näkökulmaan tämän kirjoituksen lopussa. Ensin käsittelen Sauramon esittämien tilastohavaintojen tulkintaa.

1. Entä jos luvuista poistetaan elektroniikkateollisuus?

Jos tarkastellaan tehdasteollisuutta ilman elektroniikkateollisuutta, kuten Sauramo tekee, on hänen havaintojaan syytä täydentää muilla tie-

doilla. Sauramon tarkastelu perustuu ilman elektroniikkaa lasketun tehdasteollisuuden reaalisiin yksikkötyökustannuksiin, jota voidaan kutsua myös työn tulo-osuudeksi tai kannattavuuden käänteiseksi indikaattoriksi.

Sauramo esittää vain Suomea koskevan muuttujan eikä suhteuta sitä kehitykseen muissa maissa. Tavallisesti kustannuskilpailukyvyyn mittareissa sen sijaan verrataan Suomen kehitystä kilpailijamaiden kehitykseen. Ajatus on, että jos kustannuskilpailukyky Suomessa heikenee suhteessa muihin maihin, Suomen edellytykset kilpailla avoimen sektorin tuotannon sijaintipaikkana ovat aiempaa huonommat.

Jos Suomen tilannetta verrataan muihin maihin, havaitaan, että samoin kuin Suomessa myös kauppakumppanimaissa keskimäärin tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset laskivat tuntuvasti 1990-luvun puolivälin tuntumassa. Sitä edeltävien 10 vuoden (1985–1994) keskiarvosta viimeksi kuluneiden 10 vuoden (2004–2013) keskiarvoon laskua on

kertynyt 9 %. Kun Sauramon kuvion muuttuja suhteutetaan tähän kauppakumppanimaiden kehitykseen, pidemmän aikavälin trendi osoittautuu selvästi erilaiseksi kuin kuviossa näkyvä. Hänen mainitsemansa ”huippuvuodet” eivät enää näytäkään samalla tavalla poikkeavilta. Tämä tarkoittaa, että ilman elektroniikkateollisuuttakin Suomen tehdasteollisuuden kannattavuuden kehitys on ollut muihin maihin verrattuna heikkoa.

Ei olekaan yllättävää, että vaikka elektroniikkateollisuus poistetaan tarkastelusta, Suomen viennin kehitys on ollut poikkeuksellisen huonoa kansainvälisessä vertailussa (Kajanoja 2015, kuvio 1). Sama koskee avoimen sektorin työllisyyttä. Vuodesta 2008 vuoteen 2014 tehdasteollisuuden työllisten määrä väheni euroalueella (ja EU:ssa) keskimäärin 11 %, kun taas Suomessa vähennys oli 20 % ja ilman elektroniikkateollisuutta 18 %.

2. Ulkoiseen tasapainoon vaikuttaa myös elektroniikkateollisuus

Kun kustannuskilpailukykyä mitataan, ei ole perusteltua jättää tarkastelusta pois jotain talouden avoimen sektorin toimialaa, vaikka sen kehitys olisikin muista toimialoista poikkeavaa. Taloudet kohtaavat jatkuvasti erilaisia positiivisia ja negatiivisia häiriöitä, jotka kohtelevat eri toimialoja eri tavoin. Vuoden 1997 EMU-työryhmän raportissa tuotiin esiin toimialakohtaisten häiriöiden merkitys niiden ”epäsymmetristen häiriöiden” joukossa, jotka edellyttävät rahaliiton jäsenmailta sopeutumiskykyä (Pekkarinen ym. 1997, 58, 62). Elektroniikkateollisuuden kehitys oli Suomen taloudelle suuri positiivinen häiriö 1990-luvun jälkipuoliskolla ja suuri negatiivinen häiriö vuosina 2009–2012.

Jos Suomen tapauksessa jätetään tarkastelusta pois elektroniikkateollisuus sillä perusteella, että sen kehitys oli poikkeavaa eikä ollut oleellisesti Suomen palkkakehityksen seurausta, samoilla perusteilla voitaisiin epäilemättä jättää pois myös esimerkiksi kemianteollisuus. Tällä toimialalla kannattavuuden pidemmän aikavälin trendi on ollut suotuisa ja myös kehitys muihin maihin verrattuna viime vuosina hyvä. Kemianteollisuuden jättäminen pois tarkastelusta muuttaisi siten johtopäätöksiä päinvastaiseen suuntaan kuin elektroniikkateollisuuden jättäminen pois.

Lisäksi voidaan kysyä, että jos Suomen osalta vertailusta jätetään pois huonoimman kehityksen toimiala, eikä jokaisen vertailumaan kohdalla olisi tarpeen tehdä samalla tavalla. Tällöin jätettäisiin myös muiden maiden tiedoista pois se talouden toimiala, johon on viime vuosina osunut kaikkein suurin negatiivinen epäsymmetrinen häiriö. Tämäkin luonnollisesti muuttaisi vertailua synkemmäksi Suomen kustannuskilpailukyvyyn kehityksen kannalta.

Ylipäänsä kun tarkastellaan kustannuskilpailukykyä talouden ulkoisen tasapainon edellytysten määrittäjänä, on otettava huomioon koko talouden kehitys. Jos talouden tulonmuodostuskyky syystä tai toisesta heikkenee ja jos keskimääräinen palkkakehitys ei reagoi siihen riittävän nopeasti, heikkenee ulkoinen tasapaino ja avoimen sektorin työllisyyskehitys. Samalla heikkenevät vähitellen hyvän työllisyyskehityksen edellytykset myös kotimarkkinatoimialoilla. □

Kirjallisuus

Kajanoja, L. (2015), ”Paljonko kustannuskilpailukyvyn pitäisi parantua?”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 111: 361–372.

Pekkarinen, J., Antola, E., Haaparanta, P., Honkapohja, S., Julkunen, R., Koskela, E., Loikkanen, H., Stenius, M. ja Virén, M., (1997), Rahaliitto ja Suomi – talouden haasteet. EMU-asiantuntijatyöryhmän raportti, *Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja* 1997/24.